

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ СТРАХОВИХ РИНКІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Ірина БІЛИК

Розглянуто структуру страхового ринку Польщі, розкрито чинники, які вплинули на її формування, а також представлено елементи його інфраструктури у порівнянні з страховим ринком України. Обґрунтовано низку пропозицій щодо удосконалення інституційної будови вітчизняного страхового ринку.

The structure of Polish insurance market and factors, which influence on its formulation are examined in the article. The elements of its infrastructure comparing with analysis of Ukrainian insurance market structures are presented. The certain proposals for the improvement of the institutional structure of the domestic insurance market are proved.

Страховий ринок стрімко розвивається як в Україні, так і у Польщі. Однак, якщо порівняти ці два ринки, можна констатувати, що стан вітчизняного ринку страхових послуг є значно гіршим від стану страхового ринку Польщі. При цьому Україна і Польща – країни постсоціалістичного табору, де панувала монополія держави на страхову діяльність, тобто стартові умови формування цих ринків були однаковими. Майже одночасно на обох ринках були запроваджені реформи у страховій галузі. В той же час страховий ринок Польщі пройшов більш інтенсивний розвиток і має якісніші показники. Саме тому розвиток страхової справи повинен базуватися на вивченні та розумному застосуванні польського досвіду, адже порівняння окремих страхових ринків дає змогу виявити переваги і недоліки кожного з них та оцінити можливість використання зарубіжного досвіду для удосконалення будови й функціонування вітчизняного ринку страхових послуг.

Висвітленню проблем та перспектив розвитку страхового ринку України та Польщі

приділяли увагу українські: В. Базилевич, В. Парнюк, В. Плиса, С. Осадець, О. Філонюк, В. Фурман, Я. Шумелда та польські вчені: Б. Гадиняк, Є. Ковальські, Т. Санговські, Є. Хандшке, кожен з яких розглядав страховий ринок як традиційно, так і пропонуючи нові судження та концепції у цій галузі.

Особливості структури та інфраструктури страхових ринків України і Польщі в порівняльному аспекті ще не були предметом спеціального наукового дослідження, а лише розглядалися фрагментарно. Відсутність подібної проблематики, її цілісної картини в наукових доробках теоретиків та практиків сучасної страхової науки зумовлює актуальність обраної теми.

Сучасна структура страхового ринку Польщі сформувалася наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. під впливом двох основних факторів – страхового законодавства країн Європейського Союзу, зокрема Директив першої та другої генерації в галузі страхування Ради Євро-

Таблиця 1

Кількісна характеристика страхових компаній на страховому ринку Польщі за період 1997–2006 рр.*

Рік	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Всього, в т.ч.	53	55	67	68	71	73	77	71	69	65
Страховання життя	21	24	31	35	36	37	36	33	32	31
загальне страхування	32	31	36	33	35	36	41	38	37	34
TBC	5	5	5	6	6	7	7	10	9	9
Пропорція між страхуванням життя та загальним страхуванням	40:60	44:56	46:54	51:49	51:49	51:49	48:52	46:54	46:54	48:52

* Складено на підставі щорічників Польської страхової палати за 1997–2006 рр. Пропорція між кількістю компаній зі страхування життя та загального страхування розрахована автором.

пейського Союзу, та національних страхових традицій. Упродовж 1990–2006 рр. польський страховий ринок характеризувався відносно невеликою кількістю страхових компаній, переважна більшість яких є потужними у фінансовому відношенні. Одночасно на ринку постійно функціонують невеликі товариства взаємного страхування, які надають страховий захист певним категоріям споживачів. Кількісна характеристика страхових компаній Польщі наведена у табл. 1.

Дані табл. 1 засвідчують, що найбільша кількість страхових компаній на польському страховому ринку (77) була у 2003 році. До цього року кількість компаній зростала, а після чого поступово почала зменшуватися. Збільшення кількості компаній в основному пояснюється приходом іноземних страхових компаній, а зменшення їх кількості – процесами злиття і поглинання, які в останні роки стали особливо відчутними, а також виходу з польського страхового ринку окремих зарубіжних страховиків.

За аналізований період на українському страховому ринку спостерігається інша ситуація. Кількість страхових компаній на ньому велика, і поки що тенденція до їх зменшення не простежується. У 1997 році на ринку існувало 218 компаній, у 2001 – 328, у 2006 – 411 [2]. Таким чином, за кількістю компаній український страховий ринок постійно перевищує польський.

Варто звернути увагу на співвідношення між кількістю компаній на польському стра-

ховому ринку, які займаються страхуванням життя та загальним страхуванням. За аналізований період найменша величина цього показника спостерігалася у 1997 році і становила 40:60, в усі інші роки вона коливалася біля середнього показника у 50:50, тобто була дуже оптимальною як для відносно молодого страхового ринку. На українському страховому ринку спостерігаємо інший прояв. Співвідношення між компаніями зі страхування життя і загального страхування у 2003 році становило 8:92, у 2004 – 12:88, у 2004 і 2006 роках – 13:87 (розраховано нами на підставі інформації Держфінпослуг України про стан і розвиток страхового ринку за 2003–2006 рр., [2]¹), тобто в Україні постійно спостерігається перевага компаній, які займаються загальним страхуванням

На польському страховому ринку традиційно існує група страхових компаній у формі товариств взаємного страхування (TBC). До цього типу компаній існує певна національна довіра, бо історично склалося так, що більшість польських страховиків, у тому числі успішна на сьогодні страхова компанія PZU S.A., починали свою діяльність саме з цієї організаційної форми. Існування TBCів передбачене діючим страховим законодавством, і цим доволі широко користуються невеликі підприємства, групи підприємств або окремі категорії працівників. Наприклад, TBC “Купрум” (“Cu-

¹ Дані про кількість компаній зі страхування життя Держфінпослуг України почав подавати лише з 2003 року.

group”), заснований єдиним в Польщі мідним комбінатом, який знаходиться у Люблінському воєводстві, призначений страхувати його ризики. Фактично це кептивна страхова компанія, призначена для обслуговування ризиків, які виникають при видобутку мідної руди, виплавленні міді і виготовленні із неї продукції. Товариство взаємного страхування „Реєнт-лайф” („Rejent-Life”), яке знаходиться у м. Познань, засноване польськими нотаріусами і займається страхуванням їх життя. На нашу думку, це приклади вдалого використання можливостей давньої організаційної форми страхової компанії в сучасних умовах. Як свідчать дані табл. 1, кількість компаній цієї організаційної форми невелика, вони не займають вагомій частки на ринку, проте дозволяють зберегти національне обличчя ринку і забезпечити страховий захист для своїх учасників. На українському страховому ринку страхові компанії у формі товариств взаємного страхування відсутні.

Ще однією особливістю польського страхового ринку є наявність на ньому явного монополіста в особі страхової групи PZU. В наші дні ця група складається із двох страхових та кількох допоміжних компаній. Компанія PZU S.A. є основною (материнською), вона заснована у 1803 році і займається загальним страхуванням. Компанія “PZU – życie” заснована компанією PZU S.A. у 1991 році, і тому вважається дочірньою. Вона займається страхуванням життя. На початку ринкових перетворень у Польщі ці компанії були практично єдиними страховиками і займали близько 99% ринку загального страхування та ринку страхування життя. Проте з 1991 року ситуація почала змінюватися, нові недержавні, а згодом й іноземні компанії, щороку відвойовували у компанії групи PZU по 1–2% ринку. Тенденція збереглася і навіть розвинулася у наступні роки. У 2005 році компанія PZU S.A. займала 48,8%, а у 2006 році – 46,6% ринку загального страхування. Компанія “PZU-життя” (“PZU – życie”) у 2005 році займала майже 39,8%, а у 2006 році – 36,0% ринку страхування життя [7, 70].

По-іншому ситуація виглядає на українському страховому ринку. На сегменті загаль-

ного страхування за усі роки його існування явного монополіста немає. Колишня державна страхова компанія (Укрдержстрах) перетворена в Національну акціонерну страхову компанію “Оранта” і займає 3–4% ринку. На ринку страхування життя за останні два роки беззаперечним лідером і фактичним монополістом є компанія з американським капіталом АЛІКО АІГ життя, яка займає близько 30% [3, 36].

Характерною особливістю сучасного страхового ринку Польщі є присутність на ньому багатьох іноземних страховиків. Досить тривалий час у Польщі працює американська компанія АІГ, англійська Commercial Union, німецький Allianz, австрійські Unika та Generali, голандська ING Nationale Nederlanden, фінська Finlife та ін. Питома вага іноземного капіталу в статутних фондах польських страховиків у 1997 році становила 25,3%, у 2001 – 67,8%, а у 2006 – 76,8% [7, 71]. Ці дані свідчать, що найбільш інтенсивно частка іноземного капіталу зростала в період 1997–2001 років, коли його щорічний приріст становив 8,5%. У наступному п'ятиріччі щорічний приріст іноземного капіталу зменшився до 1,8%. У цьому ж періоді занотовано і перші випадки припинення діяльності іноземними компаніями або перепродаж їх іншим іноземцям. Така зміна ситуації частково пояснюється тим, що з 2003 року на підставі змін у законодавстві і підготовки Польщі до вступу у Європейський Союз на польському страховому ринку почали відкриватися так звані головні філії зарубіжних іноземних страхових компаній. Кількість таких філій щороку зростала, досягнувши дев'яти у 2006 році, серед них – одна філія зі страхування життя (французької компанії Прево-Ві) і вісім філій компанії, що займаються загальним страхуванням. Ці головні філії вважаються рівносильними окремим страховим компаніям.

На українському страховому ринку працює порівняно чисельна група компаній з іноземним, хоч не завжди страховим капіталом: у 2003 році їх було 30, у 2004 – 45, у 2005 – 58, у 2006 – 66 [2]. Проте частка іноземного капіталу в статутних фондах українських страховиків залишається невеликою і навіть має певну

тенденцію до зниження: у 2003 році вона становила 15,5%, у 2004 – 14,8%, у 2005 – 13,4%, у 2006 – 13% [4, 101]. Філії іноземних компаній в Україні поки що немає. Згідно з доповненнями до Закону України “Про страхування”, вони зможуть відкриватися лише через п’ять років після вступу України до Світової Організації Торгівлі.

Таким чином, структура польського страхового ринку відрізняється від структури українського страхового ринку кількістю компаній, співвідношенням компаній зі страхування життя та загального страхування, наявністю товариств взаємного страхування, рівнем монополізації ринку, часткою іноземного капіталу в статутних фондах страховиків та наявністю на ринку не лише компаній з іноземним капіталом, а й головних філій зарубіжних страховиків.

Відмінності спостерігаються також в інфраструктурі польського страхового ринку. Частина його інститутів відповідає українським, проте деякі з них мають інші функції. Одночасно на цьому ринку діє порівняно велика кількість інститутів, які відрізняються від українських учасників інфраструктури.

Згідно з переліком Польської страхової палати, у 2006 на страховому ринку діяло 15 інституцій, організацій та об’єднань [7, 167–168]. Порівняння інфраструктурних учасників страхового ринку Польщі та України наведено в табл. 2.

Назви інфраструктурних учасників страхових ринків Польщі та України, наведені у табл. 2, дозволяють стверджувати, що обом рынкам більш-менш відповідають п’ять основних із них (частина А таблиці). Водночас потрібно підкреслити, що функції окремих із них відрізняються. Наприклад, Польське бюро транспортних страховиків займається тільки діяльністю, пов’язаною із обов’язковим страхуванням цивільної відповідальності власників транспортних засобів у міжнародному автомобільному русі, тобто “Зеленою картою”, і зовсім не займається координацією внутрішнього обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. Є певні особливості та-

кож у діяльності Польської страхової палати: законодавством вона розглядається як орган господарського самоврядування страховиків, і тому участь у ній обов’язкова – на відміну від добровільної участі у Лізі страхових організацій України чи Асоціації страхового бізнесу України. Ця обов’язковість участі не схвалюється найбільшою польською страховою групою PZU, яка сплачує найбільшу частку членських внесків і фактично на 50% фінансує діяльність палати. PZU вимагає врахування її інтересів у діяльності палати, що не завжди підтримується іншими її членами, особливо невеликими компаніями.

Із кількості учасників інфраструктури, які діють лише на страховому ринку Польщі, насамперед необхідно відзначити Речника застрахованих, Страховий гарантійний фонд і Фондацію (Фонд) страхової освіти. Перші два існують як обов’язкові інститути на підставі страхового законодавства. Речник застрахованих діє на підставі закону “Про страховий нагляд та про Речника застрахованих” [6]. Це – омбудсмен фізичних осіб, застрахованих страховими компаніями, та осіб, які є учасниками недержавних пенсійних фондів. Основним його обов’язком є розгляд скарг та заяв застрахованих осіб стосовно дій страхових компаній і недержавних пенсійних фондів, а також експертиза проектів правових документів, пов’язаних із діяльністю страхового ринку. Речник застрахованих та його апарат фінансується за рахунок внесків страхових компаній та відкритих недержавних пенсійних фондів. Для страхових компаній розмір внеску становить 0,01% від суми зібраних платежів-брутто, для недержавних пенсійних фондів – 0,01% від суми сплачених внесків. За останні три роки Речник застрахованих отримував внески на суму, дещо більшу 3 млн. польських злотих. Їх розмір збільшується в міру розвитку операцій на страхового ринку та недержавних пенсійних фондів. Наприклад, у 2006 році загальна сума внесків, отриманих Речником застрахованих, становила 3,44 млн. злотих, у тому числі 2,47 млн. злотих, або 72% з яких – від страхових компаній [5, 9].

Таблиця 2

Інфраструктурні учасники страхових ринків Польщі та України *

№ п/п	Республіка Польща	Україна
А. Учасники, властиві обом ринкам		
1.	Комісія фінансового нагляду	Комісія з регулювання ринків фінансових послуг
2.	Польська страхова палата	1.Ліга страхових організацій України 2.Асоціація страхового бізнесу України
3.	Польське бюро транспортних страховиків	Моторне (транспортне) страхове бюро України
4.	1.Польська палата страхових і перестрахових брокерів 2.Польська палата страхових і фінансових посередників 3.Товариство польських страхових і перестрахових брокерів 4.Загальнопольське товариство страхових і фінансових посередників	Федерація страхових посередників України
5.	Польське товариство актуаріїв	1.Українське актуарне товариство 2.Товариство актуаріїв України
Б. Учасники, які діють на страховому ринку Польщі		
1.	Речник застрахованих	
2.	Страховий гарантійний фонд	
3.	Господарська палата страхувань та обслуговування ризиків	
4.	Польське страхове товариство	
5.	Товариство захисту фінансової безпеки громадян Республіки Польща	
6.	Фундація страхової освіти	
7.	Польська секція міжнародного товариства страхового права (АІДА)	
В. Учасники, які діють тільки на страховому ринку України		
1.	Ядерний страховий пул	
2.	Морське страхове бюро України (інформація про діяльність відсутня)	
3.	Українське медичне страхове бюро (інформація про діяльність відсутня)	
4.	Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів	
5.	Асоціація страховальників України	

* Складено на основі [7, 167–168], [4, 64–65] та [1, 20–24] .

За останні роки контакт застрахованих із Речником здійснюється за трьома каналами: розглядом письмових звернень (скарг), консультаціями по телефону та відповідями на листи з електронної пошти. Загальна кількість звернень до Речника за цими каналами наведена в табл. 3.

Аналіз даних табл. 3 засвідчує, що кількість звернень до Речника застрахованих щороку зростає. Найбільший приріст кількості письмових звернень спостерігався у 2004 році, що на 962 більше у порівнянні з 2003 роком. Це пояснюється тим, що у цей час у Польщі виникли певні економічні труднощі, які відбилися і на страховому ринку: застраховані особи почали

масово припиняти дію договорів страхування життя і отримувати викупні суми, що спричинило збільшення кількості скарг стосовно розміру викупних сум.

Заяви і звернення аналізуються працівниками Речника застрахованих за кількома напрямками. Основними з них є види страхування, причини, з яких виникла скарга (дії страхової компанії), та співвідношення між питомою вагою скарг від окремих компаній із їх часткою на страховому ринку.

За видами страхування найбільше скарг надходить з транспортного страхування (обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних за-

Таблиця 3

Розгляд звернень Речником застрахованих за 1995-2006 роки *

№ п/п	Роки	Письмові заяви і скарги	Телефонні консультації	Відповіді на листи з електронної пошти
1.	1995-1996	1089	-	-
2.	1997	1043	-	-
3.	1998	1419	-	-
4.	1999	1711	-	-
5.	2000	2430	-	-
6.	2001	2866	-	-
7.	2002	2576	2218	-
8.	2003	3273	5262	-
9.	2004	4235	6795	163
10.	2005	4601	6873	436
11.	2006	6404	9081	564
Разом		31647	30229	1163

* Складено на основі [5, 54, 88, 103].

собів та автокаско) – 61,9%, зі страхування життя – 15,9%, зі страхування інших видів відповідальності – 7,2%, зі страхування майна – 4,8% [5, 56]. Найбільш поширеною причиною скарг є незгода застрахованого з розміром страхового відшкодування – 39,2%, затримка у виплаті відшкодувань – 32,7%, порушення термінів визначення збитків – 12,4% [5, 58].

Великий обсяг інформації дає аналіз страхових компаній, на дії яких скаржаться застраховані особи. Насамперед потрібно зазначити, що скарги надходять на дії більшості компаній (хоч завжди є компанії, на які від застрахованих скарг не надходить). Наприклад, із 32 компаній, які у 2006 році здійснювали операції зі страхування життя, взагалі не було скарг на 5 із них (15,6%), на 7 компаній було подано від 1 до 5 скарг (21,9%), на решту компаній було подано від 7 до 38 скарг. Найбільше скарг було на три страхові компанії, які найдавніше працюють на ринку страхування життя – Polisa – Życie S.A. – 55, Ampliko Life S.A. – 62 та PZU-życie S.A. – 624 [5, 64].

Порівняння часток скарг на окремі компанії у загальній кількості скарг із частками, які ці компанії займають на відповідному сегменті ринку, дозволяє виявити недоліки роботи з клієнтами. Наприклад, страхова компанія PZU-życie у 2006 році на ринку страхування життя займала 38%, а частка скарг її клієнтів

у загальній кількості скарг – 59,7%. страхова компанія Nationale Nederlanden на ринку займає 5,6%, а частка скарг її клієнтів – 2,7% [5, 64]. Порівняння цих показників свідчить про кращу роботу з клієнтами у другій компанії.

Перелічені показники, зокрема останні, дають підставу Речнику застрахованих здійснювати ще один дуже важливий вид діяльності – аналіз правил страхування різних компаній. На підставі кількості скарг, їх причин та співвідношень між частками скарг та частками в ринку аналізуються правила страхування, із яких згідно з рекомендаціями Речника застрахованих усуваються двозначні трактування, малозрозумілі деталі, неточності і недоречності.

Освітня роль Речника застрахованих значною мірою реалізується за допомогою Фондації страхової освіти. Це добровільна структура, заснована Речником застрахованих для поширення серед населення знань про страхування і підвищення його страхової культури. Фондація існує із 1998 року і має кілька постійних проектів. До них насамперед належить щорічний конкурс дисертацій, магістерських та бакалаврських робіт зі страхової тематики з друкуванням на сторінках “Страхової газети” робіт-переможців. Восьмий рік поспіль разом із фінансовою групою ING Nationale Nederlanden вона веде “Страхову академію для журналістів”, де підвищу-

ють рівень знань працівники засобів масової інформації, що спеціалізуються на фінансовій і страховій тематиці. Три роки поспіль здійснюється проект для польських жінок „Що означає бути застрахованою”. У його рамках організуються семінари та конференції, на яких через призму страхування висвітлюються способи вирішення соціальних та сімейних проблем сучасної жінки. Працівники Фондації готують і публікують статті на страхову тематику на веб-сторінці Речника застрахованих, у журналі “Страховий монітор” та на сторінках “Страхової газети”.

В інфраструктурі українського страхового ринку інституції подібні до Речника, застрахованих та Фондації страхової освіти відсутні. На нашу думку, їх наявність для значно молодшого, ніж польський, українського страхового ринку, була б дуже доречною.

Ще одним важливим інфраструктурним елементом страхового ринку Польщі є Страховий гарантійний фонд. Його існування передбачене законом “Про обов’язкове страхування, Страховий гарантійний фонд та Польське бюро транспортних страховиків” [6]. Цей фонд виконує два основних і низку додаткових завдань.

Першим основним завданням фонду є виплата відшкодувань згідно з договорами обов’язкового страхування цивільної відповідальності та обов’язкового страхування відповідальності фермерів за випадки, що трапилися на території Польщі, якщо:

- збитки завдані життю і здоров’ю потерпілої особи, але особа, винна в нанесенні збитку, не встановлена;
- збитки завдані майну, життю і здоров’ю потерпілої особи, при умові, що:
  - 1) власник транспортного засобу, який наніс збиток, не був застрахований за обов’язковим страхуванням цивільної відповідальності; 2) фермер, дії або бездіяльність якого нанесли збитки, не був застрахований за обов’язковим страхуванням відповідальності фермерів.

Другим основним завданням фонду є виплата збитків у разі банкрутства страхових

компаній. Ця норма поширюється на компанії, які займаються обов’язковим страхуванням цивільної відповідальності власників транспортних засобів, обов’язковим страхуванням відповідальності фермерів та обов’язковим страхуванням будівель, які входять до складу фермерського господарства (виплачується 100% збитків), а також компанії зі страхування життя (виплачується 50% збитків за кожним договором страхування життя, але не більше суми, еквівалентної 30 тис. євро).

Додатковою функцією Страхового гарантійного фонду є надання поворотної фінансової допомоги страховим компаніям, які в результаті трансформацій прийняли страхові портфелі з договорами обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів та обов’язкового страхування відповідальності фермерів від інших компаній, і яким тимчасово не вистачає коштів для здійснення страхових виплат. Крім того, цей фонд веде реєстр договорів обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Учасниками фонду автоматично стають усі страхові компанії, які укладають договори обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів і обов’язкового страхування відповідальності фермерів. Компанії зі страхування життя стають учасниками цього фонду лише при оголошенні банкрутства та при умові сплати певного внеску.

У зв’язку з неможливістю передбачити розміри виплат внески до цього фонду не мають постійного (сталого) розміру і майже щороку змінюються залежно від розмірів зобов’язань фонду.

Вивчення завдань Страхового гарантійного фонду Польщі дозволяє стверджувати, що в Україні частину його функцій виконує Моторне (транспортне) страхове бюро. Зокрема, це стосується виплат із Фонду захисту потерпілих, з якого, як і в Польщі, виплачується відшкодування тільки за збитки життю і здоров’ю осіб, потерпілих в дорожньо-транспортних випадках при умові, що винний не встановлений або

коли у винного немає договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Реєстр полісів з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні теж здійснює МТСБУ.

Підсумовуючи вищезазначене та опираючись на результати дослідження, можна зробити висновок про те, що страхові ринки України та Польщі мають багато як спільних рис, так і відрізняються за структурою та інфраструктурою.

1. На відміну від українського, польський страховий ринок характеризується більш інтенсивним шляхом розвитку – незначним зростанням, а в останні роки і зменшенням кількості компаній при збільшенні їх капіталізації та пропорційним співвідношенням кількості компаній зі страхування життя та ризикового страхування. Виходячи з цього, основним завданням для вітчизняного ринку є підвищення капіталізації українських страховиків та їх укрупнення.

2. За інфраструктурою теж спостерігаємо велику перевагу страхового ринку Польщі. У процесі дослідження виявлено інституції, характерні для обох ринків, та елементи, присутні лише на одному з них. З огляду на це Україні варто було б запозичити досвід Польщі і ввести інститут Речника (Омбудсмена) застрахованих. Організаційні засади його функціонування, насамперед обов'язки і спосіб фінансування, можна повністю запозичити з польського досвіду. Роль українського Речника застрахованих була б вагомим не тільки при розгляді скарг та заяв застрахованих, а й при аналізі правил страхування, оскільки велика кількість правил на нашому ринку дублюється з інших компаній без достатнього опрацювання та урахування потреб того сегмента, на якому працює компанія.

3. Вкрай необхідною у нас є також організація, подібна до Фондації страхової освіти. В Україні дуже мало вищих навчальних закладів, де професійно викладаються страхові дисципліни, у нас значно нижчий, порівняно із

Польщею, рівень страхової культури. За винятком дисертацій, зовсім не здійснюються наукові дослідження в галузі страхування. На нашу думку, засновниками Фондації страхової освіти могли б стати найбільш сильні і насамперед ринкові (не кептивні) страхові компанії при активній участі Ліги страхових організацій та Асоціації страхового бізнесу. На підставі польського досвіду можна стверджувати, що найбільш результативними були б освітні заходи для населення у вигляді навчальних семінарів, регулярних публікацій, виступів на радіо та телебаченні. Доцільним було б проведення конкурсів студентських наукових робіт та дисертацій на страхову тематику. Частина коштів фондації могла б призначатися на науково-дослідні роботи згідно із замовленнями страхових компаній.

4. На нашу думку, на українському страховому ринку доцільне також існування й страхового гарантійного фонду. Це пояснюється насамперед як значно більшою кількістю обов'язкових видів страхування (39 – станом на 1 січня 2007 року), так і великою кількістю відносно малопотужних страхових компаній, які одержали ліцензії на їх здійснення. Крім того, за останні роки утворено велику групу компаній зі страхування життя, що займаються переважно страхуванням життя найбільш багатих у фінансовому відношенні підприємств. Проте ці компанії в умовах високоризикових підприємств чи складних транспортних випадків можуть стати банкрутами. Наприклад, три аварії на шахті ім. А.Ф.Засядька у грудні 2007 року забрали життя 106 гірників і травмували близько 200. Відомо багато випадків, коли на дорогах України в аваріях гинуть майже всі пасажирів автобуса або маршрутного таксі. Така кумуляція ризиків вимагає додаткової захищеності компаній, для досягнення якої доцільно утворити Страховий гарантійний фонд. Існуючі на сьогоднішній день захисні та облікові функції Моторного (транспортного) страхового бюро можна залишити за ним, а Страховий гарантійний фонд слід наділити захисними обов'язками в галузі інших обов'язкових видів страхування та добровільного страхування життя.

Література

1. Білик І. В. Інституційна структура страхових ринків України та Польщі: порівняльний аналіз // Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу "Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в пост стабілізаційний період". – Тернопіль. – 2007. – 18 квітня. – С. 20–24.
2. Інформація Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України про стан і розвиток ринку страхових послуг у 2000–2006 роках // www.dfr.gov.ua // Фінансові ринки. Страховий ринок.
3. Страхование жизни: 6 месяцев 2007 года // Страховой рейтинг Insurance Top. – 2007. – № 3. – С. 36–39.
4. Шумелда Я. Страхування: Навчальний посібник. Видання друге, розширене. – К.: Міжнародна агенція "Бізон", 2007. – 384 с.
5. Sprawozdanie Rzecznika Ubezpieczonych za 2006 rok // www.rzu.gov.pl.
6. Ustawa o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym z dnia 22.05.2003 r. //: Dz. Ustaw z dnia 16 lipca 2003 № 124, poz. 1151.
7. Ubezpieczenia 2006. Polska Izba Ubezpieczen. – Warszawa: Lomianki, 2007. – 168 s.